

BELÁNYI GYÖRGY VERSEI

Bagatell

mitől is lennék elzárkózva –
hó hull a farkasok szabadon járkálnak
valaki a napot közelebb húzza
ne legyen gondja erre a madárnak
nézek egy ablaknyi fénybe én is
világban én vagy a világ bennem
élünk így ketten együtt s külön mégis
már végképp istentől menthetetlen –

Vissza Tandorihoz

Mint aki az első szó után jó, de nincs szava –
bár a némaságra egyszer talán még hajlana,
no, már csak úgy, ha az is volna valami helyett,
s nem csupán, hogy „jaj, hát ez is, ez is épp odalett”;
vagy mint aki éppen kiálszik a nyelvből mindegyre,
s egy darab alvó súlyban ébred az összes évekre,
s hogy visszairja magát újra a világba
(hiszen éjszakánként kissé kilóg a lába),
félkel, járkál, ablakban megnézi a hajnalt,
mint aki illet, ő nem, még nem tápasztalt:
mert hogy az égi a fák! aztán a házak!
és mind a többi, amit így csak egyszer láthat;
mint aki emlékszik, hol, merre sétált este,
teát kavargat, kávét, hogy mégse feledje:
a szívében nincs többé már semmi oly hasonlat,
mi egy éjszakát, egy nappalt magában latolgat –

a végső szó után még az idézet szava,
amit a madár is tán ugyanúgy mondana,
bár mi lehetne itt együtt és mi külön;
mikor nappalra éj, éj meg nappalra jön
(ami most, az majd, ami ma, az is csak holnap,
és ez ugyanígy vissza bármikor fordulhat –),
álmodok jó vagy tán kialvatlan-ében,
a horizont szárnyas idézőjelében,
megpihen egy elvéthetetlen ablakon,
és ott jár csak, ott van, ahol elhallgatom;
nem is múlik már, csak épp így meg úgy áthat,
sem óka, sem vége nem lesz semmi másnak –,
ennyit ér a szó hát, mikor teszi a dolgát,
aztán már oly mindegy, hogy mondják vagy nem mondják,
végleg csupán az marad kizárva,
mi kevés volt egy jó hallgatásra –

PODMANICZKY SZILÁRD VERSEI

Képeslap

Úgy fogok meghalni
mint egy négylábú állat
amit csak a bőréért vadásznak

Jobb is hogy már nem jössz velem
innen iszonyú leszek olyan
aki több órával megelőzi árnyékát

Pedig szépen akartam elütni
lassabban
ahogy ujjaid éjszaka a párna alá csúsztatod

Díszítősorok

mintha mindig neked csinálnám a tortát
a lapockád teljesen hideg
haggyátok hogy befejezzem
a kezdeddel két éve nem fogtál semmit
talán rosszindulatú vagy
jőzvet tudni
gyere
most elviszlek repülni
ha beállt a sötétség
átbújunk egymás testébe
és egy néma madárra bízlak
mielőtt kitalálnád a nevem

Látható fény

Majd ha megsétáltatnak mint hullát
a kiömlött víz tenyérnyi helyén
ördögmelegbe bújtestem fölött
a kiszáradt szél csatornáin
csupasz és kegyetlen képeket
forogtok a szép szemgödörben.
A legfényesebb kört követem
s kioltom
a látható fény körein kívül.
Az ég magában
a teremtes kódképét rajzolja
utána a sík
kapkodó mondatra válik
melyet mind befejezni igyekszik
de a szél egyre messzebb sodorja
a földre ereszkedett fájdalmas testet.

SIMÓ MÁRTON

Petőfi arca

Valahol Fehéregyháza környékén az élő, az ember Petőfit elvesztették: a gyászos, véres csata délutánján örökre átlépett az e világi létezésből az immár biztosabb közegbe: az emberi lelkekbe. Száznegyvenegy éve immár, hogy végigtaposott rajtunk ama július végi nap, száznegyvenegy éve immár, hogy a bensőnkbe írt Petőfi-arc ellenére is találgatjuk, hogy vajon merre is van az a jeltelen rejtező sír, s olykor képesek vagyunk átgondolni a nagyorosz mezőkön, át az Urálon, Ázsiába, Barguzinig, a reménnyel, hogy kallódó csontjait megtaláljuk. De mégis: ezzel a helyszínnel kell megelégednünk, megnyugodnunk... Erről a tájról villan felénk a költő utolsó (és örök) arca, a kódosító időn át, „nagyon határozott arckifejezéssel”.

Tudjuk, hogy az a kor, amelyben Petőfi Sándor élt szintén egy „gyorsuló idő” volt néhány hónap alatt világforgató események erővonalai borzolták fel az Ó-Európa még közep-kort őrzi látszatnyugalma és nyitották meg az új lehetőségeit, s március 15-étől költőnk már kiállott a forradalom igazi porondjára, és tapasztalhatta előben az akkori magyar politika viharos hullámzását, mert hirtelen akkor is jutott az embernek euforikus örömből, csüggedésből, aztán újra reményből és bánatból, élet és halál közötti vergődésből. Petőfi sorsa, akárcsak a Byroné, megpecsételtetett a pillanatban, amikor azonosult a forradalom alkotószellemével, olyan emberi magaslatra került, amelyről nincs visszalépés: csak céltérés létezik vagy a láng-, a máglyasors. A „szörnyű idő” bekövetkeztétől ez az „gondolat bántja”, semmiképp sem a beteges halálkeresés...

Itt járunk most 1990-ben a majd másfélszáz év előttihez hasonló „történelmi széljárásban”, s mintha dzsidáshad robaja közeleghé porfelleggel, hallani vélünk – talán csüggedtségtől, talán a múltbeli génjeinkig ivódott rossz és-élményektől (?) – ismét valami elkésztőt, valami kiabrándítót... Lapozzuk csak fel Petőfi jegyzetét, hogy láthassuk: mit tett, hogyan gondolkodott 48/49 szomorú pillanataiban: „Minden nap egy új remény, új feszült várakozás, új lelkesedés, új aggodalom, új harag és minden a világon. (...) Ki hinné, hogy egyfolytában ennyit képes kibírni az emberi szív, kivált ilyen szív, mint az enyém, mely nagyító üveg módjára jót és rosszat óriási alakban tüntet vissza. (...)”

Kicsiny tűz vagyok a haza egén, de tűz vagyok, s csak egy szót olvashat a nemzet fényemnél, de az az egy szó a remény! (Március Tizenötödike, 1848. szeptember 18.)

Milyen jó lenne, ha Petőfi arca által a szavak parázslanának fel bennünk most is, ezen az őszön, amikor ismét hallani véljük a történelmi ávar alól, az aradi vérmező irányából a hőhőrfegyverek ropozását, s az októberi sápadt levelekről belénksajdul az egykori kihunyó vér emléke is, s ez „after-időkben”, amikor úgy tűnik mi is elvesztettünk (sikkasztottunk?) egy forradalmat: milyen jó lenne, ha holnapot láthatnánk, szörnyű idő félelme nélkül, együtt a bennünk élő Ember Petőfivel.

HORVÁTH CSABA

A költő estéje

A költő otthon ült, és verte a gépet. A sorsot üldözte, az meg mint kalandozó őseink menekülés közben a nyeregben megfordulva vízipisztollyal szembesprickolta. A költő elvakultan roskadt ágyára, és kedvenc költőjére gondolt, aki most otthon nyomta az ágyat. Sorsukban ezen kívül közös volt még: a) nőten, b) hajadon, c) gépelni sem tudtak. Ez a sorsközösség, ill. ennek tudata óvta meg őket a megfeszített munkától (amit pedig szívesen megfeszítettek volna mindketten), a felelőtlen lányoktól, asszonyoktól és a kisértetiesen viharászó barátoktól.

Hosszú idő óta ez volt az első nyugodt estéje. Nem fociztak zöld-fehér fiaink, nem nyomozott Derick. Elmúltak az ünnepek, elmentek a vendégek, és megírt a hideg. Ilyenkor van jó dolga a költőnek: kinn súvit a szél, csavargatja a fák törzsét, bólogat az eperfa lombja, a költő meg bent terpeszkedik egy „tűlfutott” lakásban, amit szegről-végre sült krumpli illata leng át. Az otthonülő költő a saját peccsenyijét sütogeti akkor is, ha a bórét viszi a vásárra. Még költés közben is a hasára gondol, mint az aerobicos tyúk az első kotlaskor. Szóval van a sült krumpli, a körszelet pengéjű hámozókés, a sok-sok olaj, meg a tüzes istennyi, ami sércege készíti a költőt fűrgő szokellésre a tűzhely körül. De hagyjuk egy kicsit magára az önmagával „eltelt” költőt.

Mialatt mi gyanútlanul bosszankodtunk az esetlen poéta sületlenségén, a világ forgása egy percre nem állt meg. Sőt, gyorsult. A Föld túlsó oldalán, a távoli Amerikában szinte kipörpültek az emberek az ágyból a centripetális gyorsulás hatására. Ijedten kaptak hálósipkájukhoz, s az ablakokhoz rohantak, s mire az ablakhoz értek, már verőfényes dél volt, s mire visszaeszoztak, hogy beágyazzanak, már alkonyodott odakünn. S ez így ment egy egész héten át. A legokosabb emberek percekig (4 éjt nappallá téve) törték a fejüket, hogy mitévők legyenek. De mire a gondolat megfogant volna agyukban, az idő újra helyreözöklent, és nem kellett bosszankodniuk a hibás megoldás kipróbálásával. Így aztán máig nem tudják, hogy mi történt. Pedig, ha a költőt megkérdeznék...

De nézzük csak, mit csinált ezalatt a költő. Nem ült tétlenül. Gondolkodott. Mert csak teli hassal lehet gondolkodni. Gondolatának légújítója most az Amerikák Csim Borsó nevű hegének csúcsainál járt, ahonnan a Hold tudvalevőleg már csak egy karnyújtás és azon gondolkodott, hogy mit mondjon a bölcseneknek, ha eljönnek számónkérni azt a nagy felfordulást, amit lefekvés előtt, ill. (az Amerikákban) ébredés után okozott. Aztán elszégyellte magát, és úgy döntött: inkább a karnyújtás.

Egy vers lehetséges veszélyessége

Beszélgetés Petri Györggyel

Petri György (47 éves) magyar költőt nem könnyű elkapni. Erről alighanem némely kisorak is tudnának mesélni, akik egy bizonyos János pap országjárása idején caplattak utána. Pedig ő ez idő tájt nem is versben bujdosott, mint táltosi pályatársa. Inkább szamizdatban, és Nyugat-Berlinben – másfél évig –, no meg, szerkesztőségek hiányában nagybudapesti kocsmákban. Mert ahogy azt már Apollinaire úr is megmondta: „Akár az életet, iszod az átkozott szeszet te, akár az életet iszod a pálinkát te...”

– Nem is olyan régen, ez év tavaszán kaptad meg a József Attila-díjat, amit elfogadtál, holott egy tavaly-rólad készült Balázs Bélás dokumentumfilmben olyasmit mondtál, hogy mindig azon imádkoztál, nehogy eszükbe juss. Végére is meg majdnem idűlök kaptad.

– Tényleg zavarban lettem volna, mondjuk még két-három éve, ha megtisztelnék, alighanem följajlottam volna valamilyen szamaritánus célra. Szerencsére akkor csak Cserépfalvy Imre bácsitól kaptam jutalmat, amit nyugodt szívvel elkölthettem. Hogy ezek most ugyanazok lettek volna... Hát ezt nem tudom. Igaz, bizonyos jelek arra mutatnak.

– Mire gondolsz? A pofákra, amiket ájtatosra mázolt át a reformer idő?

– Nem egészen... Inkább a díjjal járó harmincezer forintból jutott eszembe; lehet hogy mégis áll az idő? Nem voltak erkölcsi skrupulusaim, amikor zsebre vágtam. Arra sem volt elég, hogy rendezem a tartozásaimat.

– Filozófia szakon végeztél az egyetem, az egzaktághoz való vonzódásod verseidben is tükröződik. Első érő kritikusaid, mindenekelőtt Szilágyi Ákos és Radnóti Sándor viszont úgy definiáltak téged, hogy „íme, Petri György, az egyik legnagyobb élő magyar alanyi költő. Nincs ebben valami ellentmondás?”

– Az egzaktágot, mint minősítést elfogadom, de nemcsak filozófiai értelemben, hanem úgy is, hogy a hétköznapi élettényeket szeretem tárgyszerűen és pontos részletekkel megírni. Ezzel együtt például Arany János leírásainak részletező realizmusa erősen hatott rám, és máig közel áll hozzám.

– Tényleg, ha már így belemertünk az irodalomba, melyek azok a hatások, amiket ma is fölvallalsz?

– Háromféle hatástípust különböztetnék meg. Vannak például kimondottan benítő hatások. Ilyen volt pályakezdésem idején József Attila hatása. Ő mindmáig alapvető költő számomra, de ha emlékszel a 60-as években a „Tűztáncos generációnak” kialakult egy olyan mindent elsöprő József Attila-epigonizmusa, hogy egyszerűen szükségét éreztem gyökere-

sen más poétikai, esztétikai tradíciók felé orientálni. Nem azért, mintha József Attila világirodalmi nagyságát illetően értékítéletem megváltozott volna, hanem egyszerűen, mert folytathatatlanak éreztem. Vannak aztán felszabadító hatások. Ilyen volt számomra T. S. Eliot, Vas István fordításában, továbbá Kavafisz. A verseik felszabadító hatásuk, ám bizonyos értelemben ugródeszkát is jelentenek. A harmadik hatástípus, kapillárisan, hajszálcsövek módjára hat: itt örökig lehetne a neveket sorolni. Mondjuk a magyar irodalomból Arany mellett elsőrangúan fontos számomra Csokonai, Berzsenyi, a kései Vörösmarty, Ady és Babits. A világirodalomból az egész német romantika és Baudelaire. No és Villon, természetesen nem a Faludy-féle, hanem az autentikus, de ide sorolhatnám az oroszok közül Puskin is.

– Hosszú évekre szilenciumra ítélt a hatalom. Miféle indokai voltak ellened?

– 1974 és 1977 között nem lehetett szilenciumról beszélni, bár éreztem a kultúrpolitika gyanakvását és elutasítását, ami kifejeződött abban is, hogy az írószövetségi felvételi kérelmemre még csak nem is válaszoltak. Amikor ’74-ben vagy ’75-ben Mándy Iván József Attila-díjra javasolt, akkor ezt kategorikusan elutasították.

– Pedig akkor már két könyved (Magyarázatok M. számára, Körülírt zuhanás) megjelent.

– Igen, és nem volt még semmiféle politikai konfrontációm, csak valahogy éreztem – teljes joggal –, hogy én nem vagyok az ő káderük. Utána megint egy többéves „szünet” következett, az Örökhétfő megjelenéséig.

– De az Örökhétfő már szamizdatban jelent meg...

– Akkor még mindig nincs hivatalos szilencium. A Szépirodalmi Könyvkiadó szerződést kötött velem, de azt a képtelen követelést támasztotta, hogy a címadó verset is beleírva, 30–40 verset ki kell hagyni, ami gyakorlatilag a kötet kiherélését jelentette volna. Ha erre hajlandó lettem volna, akkor az már nem az én kötetem... 1980-ban megalakult az AB

kiadó, az Örökhétfő volt az első szépirodalmi publikációja Demszky kiadójának.

– 1982-ben meghalt L. I. Brezsnyev, aki téged verse is íleltet, ahogy írta: „a ferdeajkú vén trotty”.

– Mint már mondtam, akkor még nem keményítették be annyira. Sőt egy szerződést is kötöttek velem, válogatott versekre. Csak hogy Amerikában, Mózi Ferenc Szivárvány kiadójánál Chicagóban az idő tájt jelent meg egy vékony versesfüzetem, s abban az ominózus Brezsnyev-sírató.

– Ez magyarul jelent meg?

– Igen. Nagyjából ugyanaz az anyag volt, ami aztán a magyar szamizdatban is napvilágot látott, Az hiszik címmel. A Brezsnyev-versről tudomást szerzett a pártközpont vagy a moszkvai követség, mert kaptam egy elképesztő levelet, amelynek utolsó mondata így hangzott: „Az önnel kötött szerződést, figyelembe véve a Magyar Népköztársaság kül- és belpolitikai érdekeit, felbontjuk.” Nagy büszkeséggel őrzöm ma is ezt a levelet. Akkor éreztem azt, életemben először és utoljára, hogy én egy nagyon fontos politikai tényező lehetek, ha képes vagyok egy ország kül- és belpolitikai érdekeit veszélyeztetni egy ithon nem is terjesztett háromszáz példányszámú versfüzetkével. Ez mutatja, hogy az akkori kultúrpolitika milyen aránytalanul dimenzionálta egy vers lehetséges veszélyességét.

– Ha már itt tartunk, mekkora egy vers lehetséges veszélyessége?

– Úgy gondolom, hogy rendkívül speciális feltételeknek, mondjuk, egy 1948. március 15-ének kell együtt lenni, hogy egyetlen versnek igazán komoly politikai hatása legyen. De még egy olyan alkalom születte és az alkalomhoz rendkívül passzoló vers, mint a Nemzeti dal sem idézte elő a forradalmat, csak képes volt költőileg-szimbolizálni. Ha meggondolod, Ady költészete sem „okozta” a Károlyi-forradalmat, sem a tanácsköztársaságot, holott meglehetősen masszív politikai líra, mint ahogy József Attila költészete sem a magyarországi kommunista mozgalom fellendülését. Tudok olyan versekről, amelyek hozzájárultak ahhoz, hogy egy tüntetés emlékezetes legyen, de olyan tüntetésről nem tudok, amit egy vers váltott ki.